

Strasbourg, 3 January 2014

Public
GVT/COM/II(2014)001
/Latvian version/

**ADVISORY COMMITTEE ON THE FRAMEWORK CONVENTION FOR
THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES**

**COMMENTS OF THE GOVERNMENT OF LATVIA
ON THE SECOND OPINION OF THE ADVISORY COMMITTEE ON THE
IMPLEMENTATION OF THE FRAMEWORK CONVENTION FOR THE
PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES BY LATVIA**

(received on 3 January 2014)

LATVIJAS VALDĪBAS KOMENTĀRI PAR VISPĀRĒJĀS KONVENCIJAS PAR NACIONĀLO MINORITĀŠU AIZSARDZĪBU KONSULTATĪVĀS KOMITEJAS VIEDOKLI

Ievads

2013. gada 18. jūnijā Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību (turpmāk – Konvencijas) Konsultatīvā komiteja pieņēma viedokli par Konvencijas īstenošanu Latvijā. Latvijai šis viedoklis iesniegts ar 2013. gada 2. septembra Demokrātijas ģenerāldirektora vēstuli. Latvija savu otro nacionālo ziņojumu par Konvencijas izpildi iesniedza 2012. gada 3. septembrī.

Latvija novērtē Konsultatīvās komitejas paveikto Konvencijas īstenošanas uzraudzībā un apliecina gatavību turpināt Konvencijā noteikto saistību izpildi, uzturot pastāvīgu dialogu ar Konsultatīvo komiteju. Latvija pateicas Konsultatīvajai komitejai par izteikto atzinību saistībā ar Latvijas sasniegto progresu mazākumtautību tiesību aizsardzības jomā, kā arī dažādās ar sabiedrības integrāciju saistītās jomās. Latvija apņemas atbilstoši izvērtēt arī Konsultatīvās komitejas sniegtās rekomendācijas.

Latvija kopš neatkarības atgūšanas īsā laika posmā ir sasniegusi ievērojamu progresu tās iedzīvotāju labklājības un attīstības nodrošināšanā, kā arī saliedētas un iecietīgas sabiedrības veicināšanā. Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmi, normatīvajiem aktiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem Latvija nodrošina cilvēka pamattiesības un brīvības. Mazākumtautības ir tradicionāla Latvijas sabiedrības daļa. Tās paaudzēm ilgi dzīvojušas Latvijā, uzskata sevi par piederīgām Latvijas valstij un sabiedrībai, vienlaikus saglabā savu atšķirīgo nacionāli kulturālo identitāti. To dažādība bagātina Latvijas kultūrtelpu, un to savpatnības saglabāšanas tiesības garantē Satversme. Latvijas īstenotā nacionālās identitātes un integrācijas politika ir vērsta uz sabiedrības atvērtību mazākumtautību kultūrām un valodām, vienlaicīgi stiprinot to piederību Latvijas valstij.

Izvērtējot jebkuras konvencijas īstenošanu, ir būtiski ņemt vērā situāciju konkrētajā valstī. Tāpēc Latvija uzskata, ka ir svarīgi izprast vēsturiskos apstākļus un valsts kontinuitātes doktrīnu, lai noteiktu samērīgumu starp personu, kas pieder pie mazākumtautības un nav Latvijas Republikas pilsonis, tiesību nodrošināšanu un Latvijas kā neatkarīgas un suverēnas valsts eksistences pamatprincipu ievērošanu.

Latvijas valdības komentāru kopsavilkums

1. Ratificējot Konvenciju, Latvija izmantojusi savas tiesības noteikt „nacionālās minoritātes” definīciju un Konvencijas piemērošanas sfēru, kura ir daudz plašāka nekā daudzām citām Konvencijas dalībvalstīm.
2. Latvijas valdība vēlas vēlreiz uzsvērt, ka Latvija nav PSRS pēctece. Ņemot vērā Latvijas kā starptautisko tiesību subjekta kontinuitāti un valsts suverenitātes pamatprincipus pēc Latvijas neatkarības atgūšanas, Latvijas pilsoņu kopums tika atjaunots tāds, kāds tas bija pirms 1940. gada 17. jūnija. Savukārt, tām personām, kurām uz to brīdi nebija tiesiskas saites ar Latvijas Republiku, tika izveidots īpašs pagaidu statuss, kas deva iespēju naturalizācijas procesā iegūt Latvijas pilsonību vai izvēlēties citu valsti, ar kuru nostiprināt savu tiesisko saikni. Atjaunotās Latvijas divās dekādēs ir daudz paveikts, lai pārvarētu Latvijas okupācijas laikā izveidojušos divkopienu sabiedrības realitāti.

3. Latvija ir radījusi visus priekšnoteikumus, lai bezvalstnieki un personas ar nepilsoņa statusu (bijušie PSRS pilsoņi, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības), varētu iegūt Latvijas pilsonību. Viens no Latvijas integrācijas politikas mērķiem ir veicināt naturalizāciju un palielināt Latvijas pilsoņu skaitu. Šī mērķa sasniegšanai naturalizācijas process ir vairākkārtīgi atvieglots – naturalizācijas eksāmenu struktūra un saturs ir pielāgoti reālajai valodas izmantošanai sociālajā dzīvē un latviešu valodas un vēstures eksāmeni ir vienkāršoti, tāpat ir paplašinājusies naturalizācijas procesa pieejamība, ir samazināts iesniedzamo dokumentu skaits un optimizēts naturalizācijas lietas izskatīšanas process.
4. Latvija ir sasniegusi ievērojamu progresu naturalizācijas procesa veicināšanā, samazinot nepilsoņu skaitu no 29% (730 000) 1995. gadā līdz 13,3% (290 510) 2013. gadā. Naturalizācijas process turpinās, kā arī ir paaugstinājies iedzīvotāju informētības un izpratnes līmenis par pilsonības jautājumiem. Tiek organizētas informatīvās dienas par naturalizācijas iespējām un nosacījumiem, izdoti informatīvi materiāli par naturalizācijas procedūru un ir izveidots interneta resurss – naturalizācijas eksāmena e-tests sagatavošanās procesa atbalstam.
5. Sabiedrības integrācijas un naturalizācijas veicināšanas jomā valdība īsteno konsekventu politiku ar vienotu pieeju. Ir pieņemtas Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018. gadam (turpmāk – Pamatnostādnes), kuras paredz sekmēt straujāku naturalizāciju, izmantojot netradicionālu līdzdalības formu piedāvājumu un informēšanu. Līdz ar grozījumu Pilsonības likumā stāšanos spēkā pilnveidota pilsonības piešķiršanas procedūra, piemēram, nepilsoņu un bezvalstnieku bērniem tā ir automātiska – nepilsoņu un bezvalstnieku bērnus atzīst par Latvijas pilsoņiem vienlaikus ar bērna dzimšanas reģistrāciju. Tāpat tiek nodrošināta iespēja bērniem līdz 15 gadu vecuma sasniegšanai piešķirt pilsonību, pamatojoties uz viena vecāka iesniegumu. Papildus ir vienkāršotas pastāvīgās uzturēšanās termiņa prasības naturalizācijas pretendentiem, kā arī precizēti valodas pārbaudes noteikumi un atbrīvojumi.
6. Tādēļ Latvijā pastāvošie ierobežojumi attiecībā uz nepilsoņu tiesībām ir jāskata kontekstā ar iekļaujošu valdības politiku sabiedrības integrācijas jomā. Tiesības pildīt valsts dienestu vai ieņemt amatus, kas saistīti ar valsts drošību, kā arī vēlēšanu tiesības ir vēsturiski un tiesiski saistītas ar pilsonības institūtu, piederību valstij, īpašu valsts un indivīda tiesību un pienākumu kopumu. Turklāt noteiktie ierobežojumi ir samērīgi un saskaņā arī ar citu valstu praksi. Tāpēc Latvija uzskata, ka šajās jomās nav nepieciešama tālāka Latvijas pilsoņu un nepilsoņu tiesību tuvināšana.
7. Tāpat arī Latvijas nostāja attiecībā uz nepilsoņu vēlēšanu tiesībām pašvaldībās ir nemainīga: vēlēšanu tiesības ir neatņemama pilsonības sastāvdaļa. Pašvaldību vēlēšanu tiesību piešķiršana nepilsoņiem vēl vairāk tuvinātu nepilsoņu statusu pilsoņu statusam, tādējādi mazinot nepilsoņu motivāciju naturalizēties, un tikai paildzinātu šo nenoteikto situāciju un nepilsoņu īpašo tiesisko statusu. Turklāt tas nav pretrunā arī ar starptautisko praksi – no 47 Eiropas Padomes dalībvalstīm uz šo brīdi vēlēšanu tiesības pašvaldībās visiem pastāvīgajiem iedzīvotājiem bez ierobežojumiem ir piešķirtas tikai 8 dalībvalstīs.
8. Latvijas integrācijas politika pilnībā nodrošina mazākumtautību tiesību aizsardzību un to kultūras, valodas un tradīciju īstenošanu. Tāpat mazākumtautību pārstāvju iesaistīšana un to interešu īstenošana politikas veidošanas un lēmumu pieņemšanas procesā tiek veicināta arī ar šobrīd pastāvošajām piecām valsts līmeņa konsultatīvajām padomēm.
9. Mazākumtautību tiesību garantēšanā būtiska loma ir diskriminācijas novēršanai. Lai nodrošinātu diskriminācijas aizlieguma tiesību normu efektīvu īstenošanu, Latvija veic arī

sabiedrības un attiecīgo valsts institūciju pārstāvju informētības un apmācību pasākumus. Jānorāda, ka atsevišķas negatīvas attieksmes izpausmes nevar uzskatīt par īstenotās integrācijas politikas neefektivitātes rādītājiem. Turklāt Latvijā regulāri tiek veikts sabiedrisko procesu un virtuālās telpas monitorings, lai apzinātu iespējamus naida noziegumus. Latvijas normatīvajos aktos ir noteikts tiesiskais regulējums, lai adekvāti izmeklētu, apkarotu un novērstu naida noziegumus. Taču tiesību normu pilnveidošana ir nepārtraukts process un šobrīd tiek strādāts pie tā, lai uzlabotu nacionālo regulējumu par atbildību par jebkāda veida naida noziegumiem.

10. Mazākumtautību tiesības un intereses tiek nodrošinātas arī medijos. Latvija apliecina, ka arī turpmāk tiks veicināta daudzveidīgāku mediju vide ar atbilstošām piekļuves iespējām kvalitatīvam mediju saturam savās valodās tām personām, kuras pieder pie mazākumtautībām. Papildus Latvija informē, ka, izstrādājot elektronisko plašsaziņas līdzekļu politiku, tiek ņemtas vērā mazākumtautību intereses, iesaistot to pārstāvjus šīs politikas tapšanā un īstenošanā.
11. Analizējot valsts valodas politiku, ir būtiski saprast, ka Latvija ar tās relatīvi nelielo iedzīvotāju skaitu ir vienīgā valsts pasaulē, kurā tiek lietota latviešu valoda. Tāpēc konsekventa valodas politikas principu ieviešana ir būtiska valodas saglabāšanai, un pat tās izdzīvošanai ilgtermiņā. Tādēļ ir saprotams, ka Valsts valodas likums paredz saglabāt, aizsargāt un attīstīt latviešu valodu, vienlaicīgi, nodrošinot mazākumtautību integrāciju Latvijas sabiedrībā, bet tajā pašā laikā ievērojot mazākumtautību tiesības izmantot savu dzimto vai citu valodu.
12. Latvijas normatīvajos aktos ir noteikts skaidrs regulējums latviešu valodas lietošanai valsts pārvaldes institūcijās. Tāpat ir noteikts, kādos gadījumos iespējams lietot mazākumtautību valodas saziņā ar valsts iestādēm, piemēram, saziņā ar policijas un ārstniecības iestādēm, glābšanas dienestiem un citām iestādēm steidzamos medicīniskās palīdzības izsaukuma gadījumos, noziegumu izdarīšanas vai citu likumpārkāpumu gadījumos.
13. Latvija ne tikai nosaka prasības valsts valodas zināšanām, bet arī no valsts budžeta līdzekļiem nodrošina latviešu valodas apguvi. Latvijas valdība kā vienu no prioritātēm izvirza bezmaksas valsts valodas kursu nodrošināšanu visiem interesentiem, plānojot piesaistīt arī papildus finanšu resursus. 2010.–2012. gadā latviešu valodu bezmaksas kursos apguvušas gandrīz 25 000 personas un valsts piešķirtais finansējums pārsniedz 5,5 miljonus LVL (7,9 miljonus EUR). Vienlaikus jānorāda, ka līdzās valsts valodas apmācībai atbildības piemērošana par spēkā esošo normu pārkāpumiem ir neatņemama efektīvas valsts valodas politikas īstenošanas sastāvdaļa.
14. Viens no Latvijas Izglītības attīstības pamatnostādnēs 2014.–2020. gadam minētajiem rīcības virzieniem ir veicināt daudzvalodīgas personības attīstību, gan apgūstot svešvalodas, gan arī sekmējot dzimtās valodas un valsts valodas apguvi. Latvija atbalsta ikvienas mazākumtautības iespējas iegūt izglītību un norāda, ka Latvijā tiek īstenota vienota pieeja izglītības sistēmai. Arī mācību literatūra atbilstoši vienotiem izvērtēšanas kritērijiem tiek apstiprināta neatkarīgi no mācību valodas un nodrošina kvalitatīvas izglītības iespējas vispārējās izglītības iestādēs. Pašreizējais sistēmiskais piedāvājums mazākumtautību izglītībā ir pārdomāts un veic savu mērķi. To apliecina arī fakts, ka skolēnu eksāmenu rezultāti uzlabojas.
15. Visbeidzot Latvija vēlas norādīt, ka valsts uzņemas atbildību par visu Latvijas iedzīvotāju labklājības celšanu un sociālās nodrošināšanas jautājumu risināšanu. Latvijas iedzīvotāji

saņem sociālās garantijas un sociālo palīdzību pēc vienotiem principiem un vienlīdzīgā apmērā.

16. Turpmāk tekstā ir iekļauti Latvijas valdības komentāri saistībā ar Konsultatīvās komitejas viedokli par atsevišķu Konvencijas pantu īstenošanu Latvijā.

Konvencijas 3. pants

Konvencijas piemērošanas sfēra

Viedokļa 22. un 25. punkts

17. Ratificējot Konvenciju, Latvija izmantojusi savas tiesības noteikt „nacionālās minoritātes” definīciju un Konvencijas piemērošanas sfēru, kura ir daudz plašāka nekā daudzām citām Konvencijas dalībvalstīm. Latvija uzskata, ka deklarācija, ko tā iesniedza ratificējot Konvenciju, atbilst Konvencijas garam un mērķim un pastāvošajai starptautiskajai praksei.
18. Vienlaikus Latvija vēlas uzsvērt, ka ir radīti visi priekšnoteikumi, lai personas, kurām tika noteikts nepilsoņa statuss, būtu motivēti iegūt Latvijas pilsonību un varētu to darīt. Latvijas pilsonība nodrošina tiesisku saikni ar valsti un plašāku tiesību un pienākumu kopumu.

Viedokļa 24. punkts

19. Valsts valodas likuma 3. panta 4. daļa nosaka, ka valsts nodrošina latgaliešu rakstu valodas kā vēsturiska latviešu valodas paveida saglabāšanu, aizsardzību un attīstību. Ņemot vērā, ka latgaliešu valoda ir vēsturiskais latviešu valodas paveids, kura aizsardzība ir īpaši atrunāta likumā, latgalieši nevar tikt uzskatīti par nacionālo minoritāti Konvencijas izpratnē. Tādējādi Latvijai nav izprotama Konsultatīvās komitejas rekomendācija paplašināt Konvencijas piemērošanu attiecībā uz latgaliešu rakstu valodas tiesību aizsardzību.

Brīvas pašidentifikācijas tiesības

Viedokļa 29. un 30. punkts

20. Saskaņā ar 2013. gada 29. janvāra grozījumiem Ministru kabineta 2012. gada 21. februāra noteikumos Nr. 134 "Personu apliecinošu dokumentu noteikumi" personai ir tiesības izvēlēties, vai norādīt tautību personu apliecinošos dokumentos un tādā veidā identificēt sevi ar kādu etnisko grupu, vai arī nenorādīt šādus datus. Brīvprātīga tautības norādīšana personu apliecinošos dokumentos nav pretrunā starptautiskajām tiesībām. Papildus Latvija informē, ka Vārda, uzvārda un tautības ieraksta maiņas likumā noteiktajā kārtībā persona ir tiesīga mainīt tautību, tādējādi Latvija nodrošina pašidentifikācijas tiesības.

Konvencijas 4. pants

Aizsardzība pret diskrimināciju

Viedokļa 33. un 36. punkts

21. Latvija nepiekrīt Konsultatīvās komitejas 33. punktā izteiktajam apgalvojumam, ka nav izveidots visaptverošs tiesiskais regulējums rasu diskriminācijas aizliegumam. 2013. gada 1. aprīlī stājās spēkā grozījumi Krimināllikuma 149.¹ panta otrajā daļā, paredzot kriminālatbildību par diskrimināciju rasu vai etniskās piederības dēļ vai par cita veida diskriminācijas aizlieguma pārkāpšanu, ja ar to radīts būtisks kaitējums vai ja tā saistīta ar

vardarbību vai draudiem, vai ja to izdarījusi personu grupa vai valsts amatpersona, vai uzņēmuma (uzņēmēj sabiedrības) vai organizācijas atbildīgs darbinieks, vai ja tā izdarīta, izmantojot automatizētu datu apstrādes sistēmu. Šī panta redakcija veidota tā, lai attiektos uz pilnīgi visiem diskriminācijas veidiem, nešķirojot tos pēc pazīmēm. Tādējādi arī viedokļa 36. punktā izteiktais ieteikums stiprināt normatīvos aktus, iekļaujot arī diskriminācijas aizliegumu pilsonības dēļ, nav pamatots, jo Latvijas tiesiskais regulējums aizliedz jebkāda veida diskrimināciju. Arī Satversmes 91. pants nosaka, ka cilvēktiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.

22. Lai nodrošinātu diskriminācijas aizlieguma tiesību normu efektīvu īstenošanu, Latvija veic arī sabiedrības un attiecīgo valsts institūciju pārstāvju informētības un apmācību pasākumus. Par īstenojamiem pasākumiem papildus skatīt komentārus pie 38. punkta.

Viedokļa 37. punkts

23. Viena no Tiesībsarga funkcijām ir sekmēt sabiedrības informētību un izpratni par cilvēktiesībām, par šo tiesību aizsardzības mehānismiem un par Tiesībsarga darbu. Pildot šo funkciju, Tiesībsargs pastāvīgi aktualizē problemātiskos jautājumus cilvēktiesību jomā. Latvija uzskata, ka sabiedrības informētība ir pietiekama un pieejama Tiesībsargam un citām atbildīgajām institūcijām tiek atbilstoši nodrošināta.
24. Latvija atzīst nepieciešamību palielināt cilvēku un finanšu resursus Tiesībsarga birojam, lai nodrošinātu efektīvāku tā funkciju īstenošanu. 2012. gadā Tiesībsarga kapacitātes stiprināšanai tika piešķirti papildus 100 000 LVL (142 287 EUR). 2013. gada sākumā Tiesībsarga birojs izvērtēja un aktualizēja papildu nepieciešamā finansējuma apjomu un sagatavoja pieteikumu administratīvās kapacitātes stiprināšanas pasākumiem, pieprasot pilnvērtīgai un efektīvai valsts funkciju izpildei 2014. gadam papildu 162 304 LVL (230 938 EUR), bet turpmākajos gados 156 772 LVL (223 066 EUR) nemainīgā līmenī. No tā Ministru kabinets atbalstījis finansējumu administratīvās kapacitātes stiprināšanas pasākumiem 64 777 LVL (92 169 EUR) apmērā. Tas apliecina Latvijas valdības centienus iespēju robežās stiprināt institūciju darbību, ko bija ietekmējuši budžeta taupības pasākumi ekonomiskās krīzes apstākļos.

Viedokļa 38. punkts

25. Papildus Latvijas normatīvajos aktos ietvertajām pretdiskriminācijas normām, Latvija veic arī sabiedrības un attiecīgo valsts institūciju pārstāvju informētības un apmācību pasākumus par diskriminācijas aizlieguma un novēršanas jautājumiem.
26. Valsts pārvaldes pārstāvju apmācībai un informētībai Latvija veiksmīgi piesaista arī Eiropas Savienības līdzfinansējumu. Piemēram, Sabiedrības integrācijas fonds kopš 2013. gada augusta Eiropas Savienības Progress programmas ietvaros īsteno projektu „Dažādi cilvēki. Atšķirīga pieredze. Viena Latvija.”. Projektā paredzēta dažādu jomu speciālistu izglītošana par diskriminācijas novēršanu un vienlīdzības jautājumiem. Projekta rezultātā tiks izveidots sadarbības tīkls starp valsts pārvaldes institūcijām un nevalstiskajām organizācijām, sagatavotas vadlīnijas diskriminācijas novēršanas politikas efektīvās uzraudzības sistēmas izveidei, veikts pētījums, kā arī izstrādātas rekomendācijas politikas veidotājiem. Paredzētas arī aktivitātes sabiedrības informētības līmeņa uzlabošanai par diskriminācijas novēršanas jautājumiem – regulāri tiks publicēti tematiski un analītiski raksti, izstrādāti informatīvi materiāli, organizētas radošas aktivitātes bērniem un jauniešiem, kā arī aktualizēti līdztiesības jautājumi.

27. Savukārt Latvijas Tiesnešu mācību centrs ik gadu izstrādā tiesnešu un tiesas darbinieku mācību programmu. Katru gadu tiek nodrošinātas apmācības Eiropas Savienības tiesībās, cilvēktiesībās un starptautiskajās tiesībās, šo mācību ietvaros tiek skarti dažādi problēmjautājumi, tai skaitā arī diskriminācijas aizlieguma tematika.

Datu vākšana un efektīvas vienlīdzības veicināšana

Viedokļa 42. un 43. punkts

28. Latvija uzsver, ka arī pēc Nacionālā plāna par romiem 2007.–2009. gadam īstenošanas tiek nodrošināti atbalsta pasākumi romu integrācijai, izglītības un nodarbinātības līmeņa paaugstināšanai, kā arī veselības un sociālās aprūpes jomā. 2011. gadā Kultūras ministrija, konsultējoties ar romu kopienas pārstāvjiem un ekspertiem, tai skaitā Tiesībsarga biroja pārstāvjiem, ir izstrādājusi romu integrācijas pasākumu kopumu, kas ir integrēts valdībā apstiprinātajās Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnēs (turpmāk – Pamatnostādnēs). Lai īstenotu Pamatnostādnes, 2012. gadā ir veikti vairāki atbalsta pasākumi, piemēram, izveidota Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvā padome; sadarbojoties ar Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūru, izvērtētas iniciatīvas romu monitoringa izstrādei; nodrošināts metodiskais atbalsts pedagogiem, kuri strādā ar romu bērniem un skolēniem ar nepietiekamām latviešu valodas prasmēm; atbalstīts biedrības „Romu kultūras centrs” projekts „Praktisko semināru cikls romu kopienas pārstāvjiem piecās Latvijas pilsētās”, kura mērķis ir veicināt romu tautības cilvēktiesību aizsardzību; kā arī biedrības „NEVO DROM D” projekts „Izaicinājumi romu sociāli ekonomiskajai integrācijai Daugavpils novadā”, kura mērķis ir veicināt romu kopienas pārstāvju dialogu ar darba devējiem. Minētie romu nevalstisko organizāciju projekti ar valdības finansiālu atbalstu tika turpināti arī 2013. gadā. 2014. gadā plānots atbalstīt projektu „Atbalsts romu kopienas integrācijai un līdzdalības veicināšanai”, publicēt pētījumu „Romu situācija Latvijā: pieeja izglītībai, nodarbinātībai, veselības aprūpei un mājoklim” un veikt citus pasākumus. Jāpiebilst, ka pasākumu kopums ir saskaņots ar Eiropas Savienības romu integrācijas nostādnēm un to ietekmes uz romu situāciju Latvijā izvērtēšanā aktīvi iesaistās arī Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvā padome. Konsultatīvā padome ir efektīvs instruments, kas nodrošina īstenoto projektu nepieciešamības un lietderības novērtēšanu – projektu īstenojami regulāri sniedz padomes locekļiem informāciju par īstenojamiem projektiem un to rezultātiem.

Nepilsoņu līdztiesība naturalizācijas procesā

Viedokļa 47. punkts

29. Grozījumi Pilsonības likumā, kas stājās spēkā 2013. gada 1. oktobrī, atbilst Latvijas starptautiskajām saistībām. Grozījumi tika pieņemti pēc divu gadu garām un rūpīgām diskusijām gan Saeimā, gan sabiedrībā. Likuma grozījumi ne tikai precizē atsevišķas pilsonības iegūšanas normas, bet nosaka arī vairākus atvieglojumus, piemēram, ir vienkāršotas pastāvīgās uzturēšanās termiņa prasības naturalizācijas pretendentiem, kā arī precizēti valodas pārbaudes noteikumi un atbrīvojumi.
30. Dubulpilsonība Grozījumu izpratnē nozīmē, ka noteiktu valstu pilsoņi varēs iegūt Latvijas pilsonību, saglabājot savu pilsonību, un otrādi. Ņemot vērā Latvijas vēstures notikumus, šodien pieaugošo personu mobilitāti un objektīvos apstākļus dubultās pilsonības izveidei, Pilsonības likuma grozījumi pieļauj savietot Latvijas pilsonību ar to valstu pilsonībām, ar kurām Latvijas Republikai ir kopēja vērtību sistēma, kopīgas politiskas, ekonomiskas un

militāras intereses, kā arī izveidojušās ilgstošas un noturīgas kultūras saiknes ar latviešu kopienām ārzemēs. Dubultpilsonību ar jebkuru valsti var iegūt arī tās personas vai to pēcnācēji, kurām bija Latvijas pilsonība līdz PSRS okupācijai 1940. gadā. Papildus uz dubultpilsonību varēs pretendēt arī tādu valstu pilsoņi, kas nav minēti Pilsonības likumā, ja tiks iegūta atbilstoša Ministru kabineta atļauja.

31. Vienlaikus, likumdevējs pilnveidoja regulējumu pilsonības iegūšanai latviešiem un līviem, liekot lielāku uzsvaru uz reālas saiknes esamību ar valsti un prasot apliecināt latviešu valodas zināšanas. Attiecībā uz naturalizācijas kārtību, jānorāda, ka Latvijas pilsonības iegūšanas nosacījumi naturalizācijas ceļā ir vienādi visām personām neatkarīgi no to rases vai etniskās piederības.
32. Latvija nepiekrīt Konsultatīvās komitejas viedoklim, ka rekomendācija automātiski piešķirt pilsonību bērniem, kas dzimuši Latvijā, un citādi būtu bezvalstnieki, nav ņemta vērā. Līdz ar grozījumu Pilsonības likumā stāšanos spēkā nepilsoņu un bezvalstnieku bērniem tā ir automātiska – nepilsoņu un bezvalstnieku bērnus pēc viena vecāka gribas atzīst par Latvijas pilsoņiem vienlaikus ar bērna dzimšanas reģistrāciju. Tāpat tiek nodrošināta iespēja bērniem līdz 15 gadu vecuma sasniegšanai piešķirt pilsonību, pamatojoties uz viena vecāka iesniegumu. Ievērojot starptautiskās rekomendācijas, taču, vienlaikus, ņemot vērā arī daļas nepilsoņu bērnu vecāku intereses saglabāt saviem bērniem nepilsoņu statusu (kas saistīts ar to, ka Latvijā pilsoņu un nepilsoņu bērni savā tiesību kopumā ir līdzvērtīgi, bet, izceļojot uz atsevišķām ārvalstīm, nepilsoņu statuss ir daudz labvēlīgāks), nepilsoņu un bezvalstnieku vecākiem ir dota izvēles brīvība saglabāt savam bērnam attiecīgi nepilsoņa vai bezvalstnieka statusu. Tādējādi jaundzimušais kļūst par nepilsoni tikai tādā gadījumā, ja abi vecāki to vēlas.
33. Latvija vēlas paskaidrot, ka Pilsonības likuma grozījumi paredz, ka Latvijas pilsonība vairs netiks atņemta ar tiesas lēmumu, bet gan iestādes administratīvu aktu, kurš savukārt ir apstrīdams augstākai institūcijai, kā arī pārsūdzams administratīvajai tiesai. Jānorāda, ka lēmums par pilsonības atņemšanu nestājas spēkā, kamēr nav izskatītas pārsūdzības un spēkā stājies galīgais nolēmums konkrētajā lietā. Savukārt attiecībā uz atteikumu iegūt pilsonību naturalizācijas ceļā nekādu būtisku izmaiņu procedūrā nav. Tāpat kā līdz šim sākotnējo lēmumu par personas atbilstību likumā noteiktajiem kritērijiem pieņem administratīvas iestādes amatpersona, kuras lēmums ir apstrīdams augstākai amatpersonai un tālāk administratīvai tiesai. Galīgo lēmumu par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā pieņem Ministru kabinets. Minētais lēmums tāpat kā līdz šim ir politisks un nav apstrīdams, bet tas nevar būt patvaļīgs un tam jābūt motivētam. Vienlaikus ar Pilsonības likuma grozījumiem likumdevējs ir ierobežojis Ministru kabineta rīcības brīvību, nosakot, ka pilsonību var atteikt tikai personai, kura ar savu uzvedību vai darbībām rada draudus Latvijas valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai, valsts demokrātiskajai konstitucionālajai iekārtai, valsts neatkarībai un teritoriālajai neaizskaramībai.
34. Par valstsnaicijas jēdzienu skatīt komentārus pie 69. punkta.

Viedokļa 48. punkts

35. Latvija nepiekrīt Konsultatīvās komitejas viedoklim, ka vērojamas tendences, kas palielina atšķirības starp pilsoņiem un nepilsoņiem. Pastāvošie ierobežojumi attiecībā uz tiesībām pildīt valsts dienestu vai ieņemt amatus, kas saistīti ar valsts drošību, ir saskaņā gan ar starptautiski tiesisko regulējumu šajā jomā, gan arī ar citu valstu praksi. Tādējādi arī prasība būt pilsonim, ieņemot amatu pašvaldības policijā, ir pamatota.

36. Ņemot vērā nepilsoņu plašo tiesību loku, vienīgā atšķirība starp Latvijas pilsoņiem un nepilsoņiem ir tiesības vēlēties un tikt ievēlētiem un tiesības strādāt valsts dienestā vai ieņemt amatus, kas saistīti ar valsts drošību. Latvijas nostāja attiecībā uz nepilsoņu pašvaldību vēlēšanu tiesībām ir nemainīga: vēlēšanu tiesības ir neatņemama pilsonības sastāvdaļa. Latvijas integrācijas politikas mērķis ir veicināt naturalizāciju un palielināt Latvijas pilsoņu skaitu. Pašvaldību vēlēšanu tiesību piešķiršana nepilsoņiem negatīvi ietekmētu valsts īstenoto integrācijas politiku un mazinātu nepilsoņu vēlmi naturalizēties. Ja persona vēlas iegūt tiesības vēlēties, tai sava izvēle jāizdara par labu pilsonības iegūšanai, tādējādi iegūstot tiesības piedalīties ne tikai pašvaldību, bet arī Saeimas un Eiropas Parlamenta vēlēšanās.
37. Tāpat Latvija nepiekrīt, ka atšķirības starp Eiropas Savienības pilsoņu tiesībām un nepilsoņu tiesībām negatīvi ietekmē vienlīdzību sabiedrībā, turklāt Eiropas Savienības pilsoņu tiesību apjoms nav mainījies.
38. Papildus Latvija vēlas vērēt uzmanību, ka vienīgais starptautisko tiesību instruments, kurā paredzēta vēlēšanu tiesību pašvaldību vēlēšanās piešķiršana personām, kas nav konkrētās valsts pilsoņi, ir Eiropas Padomes Konvencija par ārvalstnieku dalību sabiedriskajā dzīvē vietējā līmenī un no 47 Eiropas Padomes dalībvalstīm uz šo brīdi vēlēšanu tiesības pašvaldībās visiem pastāvīgajiem iedzīvotājiem bez ierobežojumiem ir piešķirušas tikai 8 dalībvalstis, kas ratificējušas minēto konvenciju.

Viedokļa 49. un 52. punkts

39. Latvijas valsts ir radījusi visus priekšnoteikumus, lai personas, kurām tika noteikts nepilsoņa statuss, būtu motivēti iegūt Latvijas pilsonību. Turklāt naturalizācijas process ir vairākkārtīgi atvieglots, lai nerastos nekādi šķēršļi personu tiesībās naturalizēties.
40. Latvija uzsver, ka 2012. un 2013. gadā regulāri gan Rīgā, gan Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes reģionālajās nodaļās tika organizētas informatīvās dienas par naturalizācijas iespējām un nosacījumiem. Papildus tika izdoti vairāki informatīvi materiāli par naturalizācijas procedūru. Tāpat 2013. gadā tika īstenots projekts „Informatīva atbalsta nodrošināšana trešo valstu valstspiederīgajiem par Latvijas pilsonības iegūšanas iespējām”, kura ietvaros Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes mājas lapā izveidots ceļvedis – konsultants par Latvijas pilsonības iegūšanas iespējām. Minētajā mājas lapā plānots izveidot arī interaktīvu zināšanu pārbaudes testu pilsonības iegūšanai, kas varētu palīdzēt pilnvērtīgāk izprast pilsonības iegūšanai nepieciešamās zināšanas un sekmēt pretendentu izpratni par neskaidrajiem jautājumiem.
41. Latvija arī turpmāk īstenos informatīvās kampaņas par naturalizācijas jautājumiem, lai tādējādi uzrunātu visus interesentus. Papildus jānorāda, ka arī Nacionālās identitātes un sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes paredz sekmēt straujāku naturalizāciju, izmantojot netradicionālu līdzdalības formu piedāvājumu un informēšanu.

Viedokļa 50. punkts

42. Latvijas valdība kā vienu no prioritātēm izvirza bezmaksas valodas kursu nodrošināšanu visiem interesentiem, plānojot piesaistīt arī papildus finanšu resursus. Arī Nacionālās identitātes un sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes paredz pasākumus latviešu valodas popularizēšanai un latviešu valodas apmācības kursiem. Īstenotās valsts valodas politikas uzdevums ir nodrošināt latviešu valodas apguves pieejamību un nostiprināt latviešu

valodas prasmes mazākumtautībām, ārzemēs dzīvojošiem latviešiem un jaunajiem imigrantiem.

43. Latviešu valodas aģentūrā 2010. gadā valsts valodu apguvuši 127, 2011. gadā 101 mazākumtautību skolēnu vecāki un 2012. gadā 64 mazākumtautību skolēnu vecāki un 176 pirmsskolas izglītības iestāžu darbinieki. Kopējais valsts finansējums Latviešu valodas aģentūras organizētajiem valsts valodas kursiem 2010.–2012. gadā bijis 13 775 LVL (19 600 EUR). Būtisks ieguldījums valsts valodas zināšanu apgūvē un pilnveidošanā tiek nodrošināts ar Nodarbinātības valsts aģentūras organizēto latviešu valodas kursu palīdzību. 2010. gadā valsts valodu šajosursos apguvušas 8339 personas, 2011. gadā 7065 personas un 2012. gadā 8608 personas. Valsts finansējums šiem valsts valodas kursiem 2010.–2012. gadā bijis 5 559 345 LVL (7 910 235 EUR).
44. Lai paaugstinātu latviešu valodas apguves efektivitāti, veicinātu valodas apguvēju motivāciju un atbildību, Latvija nemitīgi pilnveido valsts valodas apguves procesu. Pašlaik tiek nodrošināts un pilnveidots mācību metodiskais atbalsts valsts valodas apgūvē atbilstoši valodas prasmju prasībām, kas iestrādātas Eiropas Padomes dokumentā „Eiropas kopīgās pamatnostādnes valodu apguvei: mācīšanās, mācīšana, vērtēšana”.

Viedokļa 51. punkts

45. Latvija atzīst, ka ir svarīgi turpināt sabiedrības integrācijas procesa attīstību, un Latvijas pilsoņu skaita palielināšanās ir viens no sabiedrības integrācijas procesa pozitīvajiem rezultātiem. Latvija vēlreiz vēlas uzsvērt, ka ir radīti visi priekšnoteikumi, lai personas, kurām tika noteikts nepilsoņa statuss, būtu motivēti iegūt Latvijas pilsonību. Turklāt naturalizācijas process ir vairākkārtīgi atvieglots, lai nerastos nekādi šķēršļi personu tiesībās naturalizēties.
46. Latvija ir sasniegusi ievērojamu progresu naturalizācijas procesa veicināšanā, samazinot nepilsoņu skaitu no 29% (730 000) 1995. gadā līdz 13,3% (290 510) 2013. gada jūlijā. Arī turpmāk tiks veikti nepieciešamie pasākumi, tai skaitā informatīvās kampaņas, lai informētu un iedrošinātu personas naturalizēties.
47. Attiecībā par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumu neizsludināt parakstu vākšanas otro posmu referenduma ierosināšanai par pilsonības piešķiršanu visiem Latvijas nepilsoņiem, Latvija vēlas uzsvērt, ka lēmums tika pieņemts atbilstoši Latvijas normatīvajiem aktiem, tai skaitā saskaņā ar Satversmi. Tautas nobalsošanas kārtība noteikta likumā Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu, un saskaņā ar to tautas nobalsošana izsludināma, ja tās ierosinājumu ir parakstījusi ne mazāk kā viena desmitā daļa no pēdējās Saeimas vēlēšanās balsstiesīgo Latvijas pilsoņu skaita. Papildus jānorāda, ka kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas notikuši 9 referendumu, kas apliecina, ka pilsoņu konstitucionālās tiesības iniciēt referendumus tiek atbilstoši nodrošinātas.

Konvencijas 5. pants

Atbalsts pie mazākumtautībām piederību personu kultūras un identitātes saglabāšanai un attīstībai

Viedokļa 55. – 58. punkts

48. Latvija atbalsta mazākumtautību kultūras un identitātes saglabāšanu un kopējais valsts budžeta finansējums programmai „Nevalstisko organizāciju atbalsts un sabiedrības integrācijas politikas īstenošana”, no kuras tiek nodrošināti arī mazākumtautību pasākumi, 2012. un 2013. gadā nav mainījies un ir 32 628 LVL (46 426 EUR). Vienlaikus jāatzīst, ka valsts budžeta resursi ir ierobežoti un būtiski projektiem ir piesaistīt līdzfinansējumu. Piemēram, Sabiedrības integrācijas fonds ievieš Eiropas Ekonomikas zonas līdzfinansētu programmu „NVO fonds”, kuras ietvaros nevalstiskās organizācijas var iesniegt projektu iesniegumus, kas ir vērsti uz vienotas sabiedrības izveidi: starpkultūru dialoga un mazākumtautību integrācija, tai skaitā cilvēktiesību un nacionālās identitātes stiprināšana.
49. Par atbalstu mazākumtautību kultūras pasākumiem un to iekļaušanu lēmumu pieņemšanas procesā papildus skatīt arī komentārus pie 126.– 128. punkta.

Konvencijas 6. pants

Aizsardzība pret diskrimināciju, naidīgumu vai vardarbību uz etniskās piederības pamata

Viedokļa 61. – 65. punkts

50. Latvijā regulāri tiek veikts sabiedrisko procesu un virtuālās telpas monitorings, lai apzinātu iespējamus naida noziegumus. Latvija nepiekrīt Konsultatīvās komitejas viedoklim par ievērojami zemo kriminālprocesu skaitu, kas būtu uzsākti pēc Krimināllikuma 78. panta. Tieši pretēji – statistika par pēdējiem gadiem liecina, ka ierosināto lietu skaits pēc šī panta pieaug. Ja 2009. un 2010. gadā Drošības policija uzsāka 6 kriminālprocesus, tad 2011. gadā tika uzsākti 12 kriminālprocesi (no tiem 10 par naida runu internetā), 2012. gadā – 15 kriminālprocesi (no tiem 13 par naida runu internetā), bet 2013. gada pirmajā pusgadā – 16 kriminālprocesi (visi par naida runu internetā). Šī tendence liecina arī par to, ka Krimināllikuma 78. panta piemērošana praksē ir iedzīvināta, lai adekvāti izmeklētu, apkarotu un novērstu naida noziegumus.
51. Lai pilnveidotu nacionālo regulējumu saistībā ar jebkāda veida naida noziegumiem, 2013. gada 22. janvārī un 30. aprīlī Tieslietu ministrijā notika pastāvīgās Krimināllikuma darba grupas sanāksmes, kurās piedalījās pārstāvji no tiesu sistēmas, tiesībsargājošajām institūcijām, valsts pārvaldes, nevalstiskajām organizācijām un akadēmiskās vides. Darbs pie normatīvā regulējuma izvērtēšanas turpinās.
52. Papildus Latvija vēlas norādīt, ka Konsultatīvās komitejas viedokļa 63. punktā ir minēti neprecīzi apgalvojumi par notikušajām diskusijām Saeimā un par 16. martu kā Latviešu leģiona piemiņas dienu. Saeimā jautājums par 16. marta atzīšanu par oficiālu piemiņas dienu tika noraidīts. Jāuzsver, ka 16. marts nav oficiāla piemiņas diena, šajā dienā baznīcās un kapsētās tiek privāti pieminēti kritušie karavīri, kā arī tiek nolikti ziedi pie Brīvības pieminekļa. Netiek lietota jebkāda totalitāro režīmu simbolika. Latvijas valdība ir nemainīgi paudusi savu principiālo nostāju pret jebkurām ekstrēmisma un radikālisma izpausmēm.

Integrācija un iecietības veicināšana

Viedokļa 69. punkts

53. Latvija informē, ka jēdziens valstsnācija ir definēts Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņēs (turpmāk – Pamatnostādņēs) un saturiski atbilst Eiropas Savienības kopīgajiem integrācijas pamatprincipiem. Integrācijas otrais princips nosaka, ka „integrācija prasa Eiropas Savienības pamatvērtību respektēšanu”,

un ietver skaidrojumu, ka dalībvalstīm jānodrošina, lai imigranti saprot un respektē kopējās Eiropas un nacionālās vērtības, kā arī gūst no tām labumu. Pamatnostādņu kontekstā termins traktējams kopsakarībās gan ar citiem jēdzieniem, gan definētajiem principiem, un tādējādi tam nav izslēdzoša un nošķiroša satura, bet vērtību orientācijas nozīme. Pamatnostādņu tekstā noteikts, ka latviešu valsts nācija kopā ar mazākumtautībām veido Latvijas tautu. Latviskā identitāte – latviešu valoda, kultūra, sociālā atmiņa – ir vienojoša visai Latvijas tautai. Tā ir kopējais pamats, kas saista visu Latvijas tautu, padarot to par demokrātiskās līdzdalības kopienu. Tādēļ Latvijas valsts un tautas interesēs ir gan padziļināt sabiedrību vienojošo latvisko identitāti, spēcinošot to mūsdienu globalizācijas apstākļos, gan arī paplašināt to, lai tajā varētu iekļauties arī mazākumtautības un imigranti, saglabājot savu nacionālo identitāti, kultūru un valodu.

Viedokļa 70. un 73. punkts

54. Latvija vēlas vērst uzmanību, ka jau Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu (turpmāk – Pamatnostādnes) izstrādes sākuma stadijā sabiedrībai bija iespēja iesaistīties jaunās politikas veidošanā. Tika organizētas sabiedriskās apspriedes, nodrošināta iespēja iesniegt savus priekšlikumus un iebildumus, notika ekspertu tikšanās un konsultācijas ar Mazākumtautību nevalstisko organizāciju pārstāvju konsultatīvajā komitejā, Pilsoniskās sabiedrības padomē un Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda īstenošanas padomē, kā arī tika papildus izveidota Konsultatīvā padome nacionālās identitātes un sabiedrības integrācijas jautājumos. Tādējādi Pamatnostādnes un to Rīcības plāns atspoguļo plašu un iekļaujošu diskusiju rezultātu.
55. Arī Pamatnostādņu un Rīcības plānā noteikto pasākumu īstenošanas ietvaros notiek sadarbība gan ar nevalstiskajām organizācijām, gan mazākumtautību pārstāvjiem. Mazākumtautību pārstāvju iesaistīšana un to interešu īstenošana politikas veidošanas un lēmumu pieņemšanas procesā tiek veicināta ar šobrīd pastāvošajām piecām valsts līmeņa konsultatīvajām padomēm. Kultūras ministrijas paspārnē darbojas trīs no tām. Saskaņā ar pamatnostādņēm piemēram, ir sniegts atbalsts mazākumtautību kolektīvu līdzdalībai XXV Vispārējos latviešu Dziesmu un XV Deju svētkos, atbalsts mazākumtautību, tai skaitā romu, etniskās, lokālās un Eiropas identitātes un kultūras saglabāšanai un attīstībai, kā arī atbalstīti projekti, kas vērsti uz dialoga veidošanu un attīstību starp latviešu un mazākumtautību jauniešiem. Tāpat 2013. gada 16. novembrī Rīgā notika Latvijas mazākumtautībām veltīts forums „Mūs vieno Latvija”, kura mērķis ir veidot dialogu starp Latvijā dzīvojošiem dažādo etnisko grupu pārstāvjiem, sekmējot unikālo kultūru vides saglabāšanu. Šādu forumu turpmāk plānots organizēt katru gadu.
56. Iepriekš minētais apliecina, ka sabiedrības iesaistīšana un līdzdalība ir neatņemama integrācijas politikas veidošanas un īstenošanas sastāvdaļa. Turklāt aktīva pilsoniskā sabiedrība sniedz ieguldījumu arī saliedētas un iecietīgas sabiedrības attīstībā.

Viedokļa 75. punkts

57. Latvijas valsts nevar uzņemties atbildību par cilvēktiesību pārkāpumiem, arī par īpašuma nacionalizāciju, ko pusgadsimtu ilgajā laika posmā bija izdarījušas okupācijas varas. Tomēr, atjaunojot neatkarīgās Latvijas tiesību sistēmu, likumdevējs, ievērojot tiesiskas valsts principus veica pasākumus, lai iespēju robežās izlīdzinātu arī iepriekšējo režīmu nodarītos zaudējumus un atjaunotu taisnīgumu.

58. Latvija kopš neatkarības atjaunošanas ir nodrošinājusi tiesisku pamatu okupācijas laikā nacionalizēto un atsavināto īpašumu atdošanai to likumiskajiem īpašniekiem vai viņu mantiniekiem, kā arī sabiedrisko un reliģisko organizāciju tiesību pārņēmējiem. Latvijas normatīvie akti privātīpašuma restitūcijas kontekstā ir vieni no liberālākajiem Eiropā, īpašumus varēja pieprasīt to mantinieki neatkarīgi no viņu pašreizējās rezidences valsts un pilsonības. Neskaitot apjomīgo privātā īpašuma restitūcijas procesu, Latvijas valsts ir atgriezusi arī ebreju kopienas sabiedrisko un reliģisko organizāciju tiesību pārņēmējiem vismaz 26 nekustamos īpašumus. Tādējādi šobrīd runa ir par restitūcijas procesa pēdējo un vissarežģītāko fāzi – bezmantinieku sabiedrisko īpašumu restitūciju, kura nevar tikt atrisināta pastāvošā tiesiskā regulējuma ietvaros. Gan Latvijas valdība, gan Saeimā pārstāvētās partijas uztur dialogu ar Latvijas ebreju kopienu, lai rastu visiem pieņemamu risinājumu šajā jautājumā.

Konvencijas 9. pants

Mazākumtautību valodas un mazākumtautību līdzdalība plašsaziņas līdzekļos

Viedokļa 78. – 82. punkts

59. Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma (turpmāk – EPLL) viens no mērķiem ir arī veicināt sabiedrības integrāciju uz latviešu valodas pamata, nosakot sabiedrības interesēm atbilstošu kārtību, kādā Latvijas jurisdikcijā esošie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi lieto valsts valodu raidlaikā, un vienlaikus paredzot tiesības lietot elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos mazākumtautību un citas valodas (EPLL 2. panta pirmās daļas 4. punkts). Tāpat saskaņā ar EPLL 71. panta pirmās daļas 18. punktu kā viens no sabiedriskā pasūtījuma uzdevumiem ir noteikts: raidījumu paredzēšana mazākumgrupām un cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.
60. Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (turpmāk – NEPLP) sava mandāta ietvaros arī turpmāk veicinās daudzveidīgāku mediju vidi ar atbilstošām piekļuves iespējām kvalitatīvam mediju saturam savās valodās tām personām, kuras pieder pie mazākumtautībām.
61. Papildus jāmin, ka 2012. un 2013. gadā tika īstenoti vairāki pasākumi vienotas un kvalitatīvas informācijas telpas nodrošināšanai, piemēram, valstiski svarīgu pasākumu pārraides LTV7 ar sinhrono tulkojumu krievu valodā un informatīva un izklaidējoša rakstura programmu veidošana vairākās valodās ar subtitru un surdotulkuma palīdzību, kā arī tika uzsākta sabiedrisko mediju vienota ziņu portāla izveide latviešu un krievu valodās.
62. Jānorāda, ka izstrādājot elektronisko plašsaziņas līdzekļu politiku, tiek ņemtas vērā mazākumtautību intereses, iesaistot to pārstāvjus šīs politikas tapšanā un īstenošanā. Sabiedriskās konsultatīvās padomes, kas ir NEPLP padomdevēja institūcija, sastāvā iekļauti biedrību, nodibinājumu, profesionālo iestāžu un citu organizāciju pārstāvji, kas darbojas plašsaziņas līdzekļu, izglītības, kultūras, zinātnes un cilvēktiesību jomā. Arī kandidējot uz NEPLP locekļu amatu, ir nodrošināta iespēja konkursā piedalīties mazākumtautību pārstāvjiem.

Konvencijas 10. pants

Valodu lietošanas tiesiskais regulējums, politika un prakse

Viedokļa 84. punkts

63. Viedokļa 84. punktā Konsultatīvā komiteja norāda, ka neskaidrība par jēdziena „sabiedriskās intereses” nozīmi veicinājusi veiksmīgi apstrīdēto Valsts valodas centra lēmumu skaita palielināšanos. Tas neatbilst patiesībai, jo apstrīdēto un atcelto Valsts valodas centra lēmumu skaits pēdējos gados nav būtiski palielinājies. Turklāt 2013. gada 8. aprīlī ir apstiprinātas Valsts valodas centra Vadlīnijas par Valsts valodas likumā lietotā jēdziena „likumīgas sabiedriskās intereses” skaidrojumu.

Viedokļa 85. punkts

64. Viedokļa 85. punktā un citviet pausta nožēla, ka valodas lietošanas jautājumi turpina izraisīt saasinātas diskusijas sabiedrībā, īpaši pēc 2012. gada februāra referendumā. Šajā sakarā Latvija stingri norāda, ka Latvija kā demokrātiska valsts nodrošina visu pilsoņu tiesības referendumu ierosināšanā saskaņā ar Satversmi un normatīvajiem aktiem. Apgalvojumi, ka pieaugusi spriedze sabiedrībā neatbilst patiesībai. Diskusiju un debašu par valsts valodas, identitātes un integrācijas jautājumiem intensitāte referendumā organizēšanas un norises laikā pieauga, kas vērtējams kā pozitīvs process. Vienlaikus, zināmu destruktīvu ietekmi uz diskusijām radīja atsevišķu ārēju aktoru iesaiste. Piemēram, tādi paziņojumi kā Krievijas NVS un ārvalstīs dzīvojošo tautiešu lietu federālās aģentūras vadītāja Farita Muhametišina (*Farid Mukhametshin*) 2012. gada 11. martā atstāj negatīvu ietekmi uz Latvijas valdības īstenoto sabiedrības saliedēšanas procesu. Taču jāuzsver, ka šīs diskusijas aktivitāte mazinājās drīz pēc referendumā noslēgšanās. Referenduma kontekstā un ne tikai Latvija arī vērš Konsultatīvās komitejas uzmanību uz problēmām, kas identificētas saistībā ar Krievijas telekanālu retranslāciju un politisko procesu ietekmēšanu, izmantojot liberālo Eiropas Savienības audiovizuālā tirgus regulējumu. Šajā kontekstā minams fakts, ka Neatkarīgais britu mediju regulators "Ofcom" atzinis, ka Latvijā krieviski raidošie kanāli "REN TV Baltic" un "Mir Baltic", kuru apraides licenci Lielbritānijā reģistrējusi "Baltijas mediju alianse", ir pārkāpušas britu mediju regulējumu, 2011. gada rudenī pārraidot videoklipus ar aicinājumu parakstīties par valodu referendumā rīkošanu. Regulators uzskata, ka tādējādi kanāli nav ievērojuši politisko neitralitāti.
65. Latvija veic valsts valodas apmācības pasākumus, lai saglabātu un aizsargātu latviešu valodu, kā arī lai nodrošinātu visu iedzīvotāju pilnvērtīgu iesaisti sabiedriskajos un politiskajos procesos. Latvijas normatīvie akti nosaka skaidru latviešu valodas lietojumu. Atbildības piemērošana par spēkā esošo normu pārkāpumiem līdzās valsts valodas apmācībai ir neatņemama efektīvas valsts valodas politikas īstenošanas sastāvdaļa.
66. Konsultatīvās komitejas viedokļa 85. punktā nepatiesi apgalvots, ka kopš 2009. gada esot būtiski pieaudzis Valsts valodas centra piemēroto administratīvo sodu skaits. Vēršam uzmanību, ka pēdējos gados sodu skaits pat ir nedaudz samazinājies un, lai gan dati par 2013. gadu vēl nav apkopotī, var prognozēt, ka pieauguma arī 2013. gadā nebūs. 2011. gadā piemēroti 1062 sodi, bet 2012. gadā – 1051.
67. Tāpat nav pieaudzis to valsts institūciju skaits, kuras sodītas par informācijas izplatīšanu svešvalodās. Par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.35 panta septītajā daļā paredzēto pārkāpumu – publiskās informācijas sniegšanu sabiedrībai pieejamās vietās līdztekus valsts valodai arī svešvalodā, ja normatīvie akti paredz šīs informācijas sniegšanu tikai valsts valodā – 2010. gadā sodi piemēroti 4 reizes, 2011. gadā – 1 reizi, 2012. gadā – 4 reizes.
68. Konsultatīvās komitejas viedoklī neprecīzi norādīts arī, ka 2011. gadā veiktie grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā paredzēja 4 reizes palielināt maksimālā soda

sankciju. Ar minētajiem grozījumiem beidzot tika noteikta arī juridisko personu atbildība par pārkāpumiem valsts valodas lietošanas jomā. Juridisko un fizisko personu tiesību un pienākumu apjoms nosaka arī piemērojamo sankciju apjoma atšķirības – juridiskām personām piemērojamo sodu sankcijas maksimālais apjoms (2000 LVL / 2846 EUR) četrkārt pārsniedz fiziskām personām piemērojamo sankciju maksimālo apjomu (500 LVL / 711 EUR).

69. Konsultatīvā komiteja min, ka ir palielinājies pirmsskolas izglītības iestādēs (bērnu dārzos) veikto valsts valodas lietojuma pārbaužu skaits. Latvija vēlas uzsvērt, ka šajās izglītības iestādēs veikto pārbaužu skaits ir atkarīgs no Valsts valodas centrā saņemto un izskatīto sūdzību skaita par darbinieku nepietiekamu valsts valodas prasmi. Pat ja minētajā iestāžu grupā veikto valsts valodas lietojuma pārbaužu skaits kādā salīdzinoši īsā laika posmā ir palielinājies, šim palielinājumam vienmēr ir bijis objektīvs un likumīgs pamatojums.
70. Papildus jānorāda, ka to amatu un profesiju, kurās nepieciešama augstākā līmeņa valsts valodas prasme, skaits ir precizēts, 2012. gada 3. janvārī veicot grozījumus Ministru kabineta 2009. gada 7. jūlija noteikumos Nr. 733 "Noteikumi par valsts valodas zināšanu apjomu un valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību profesionālo un amata pienākumu veikšanai, pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanai un Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanai un valsts nodevu par valsts valodas prasmes pārbaudi". Valsts valodas prasības ir samērīgas un pilnībā atbilst Latvijas valodas politikas mērķiem, proti, nodrošināt tiesības brīvi lietot latviešu valodu jebkurā jomā visā Latvijas teritorijā.

Viedokļa 86. punkts

71. Valsts valodas politikas pamatprincipi, kas nostiprināti normatīvajos aktos un ietverti arī Valsts valodas politikas pamatnostādņēs 2005.–2014. gadam, ir saglabāt, aizsargāt un attīstīt latviešu valodu kā valsts valodu un vienlaikus garantēt tiesības noteiktās funkcijās lietot mazākumtautību valodas. Latvija vēlas uzsvērt, ka tiek respektēta visu iedzīvotāju valodu un kultūru daudzveidība un tiek nodrošināta arī mazākumtautību valodu saglabāšana un attīstība. Piemēram, vispārējās izglītības iestādēs, kurās tiek īstenotas mazākumtautību izglītības programmas, tiek nodrošināta mazākumtautību valodu apguve krievu, poļu, ukraiņu, baltkrievu, lietuviešu, igauņu valodās un ivritā. Papildus tiek piedāvātas arī fakultatīvās nodarbības, lai veicinātu etniskās identitātes, kultūras un mazākumtautību valodas apguvi. Arī atbalstot mazākumtautību pasākumus, tiek aizsargāta kultūru un valodu daudzveidība sabiedrībā.
72. Papildus jānorāda, ka arī latviešu valodas prasme mazākumtautību vidū pakāpeniski uzlabojas, īpaši pozitīvas tendences vērojamas jauniešu vidū. To apliecina arī tas, ka vidējais rezultāts 12. klases skolēnu latviešu valodas centralizētajā eksāmenā pēdējo trīs gadu laikā ir paaugstinājies no 52% līdz 56% no maksimāli iegūstamā punktu skaita.

Viedokļa 87. punkts

73. Latvija vērs uzmanību nepareizi lietotajam terminam „latgaliešu valoda”, tā vietā būtu jālieto „latgaliešu rakstu valoda”. Latvijai nav saprotama arī ietvertā atsauce uz Eiropas reģionālo un minoritāšu valodu hartu, jo tās 1. panta a) daļā ir skaidri noteikts: „reģionālās un minoritāšu valodas ir valodas, kuras ir atšķirīgas no šīs Valsts oficiālās valodas (-ām); tajās netiek ieskaitīti ne Valsts oficiālās valodas (-u) dialekti, ne migrantu valodas”.
74. Valsts valodas likuma 3. panta 4. daļa nosaka, ka valsts nodrošina latgaliešu rakstu valodas kā vēsturiska latviešu valodas paveida saglabāšanu, aizsardzību un attīstību. Savukārt Valsts

valodas likuma 4. pants nosaka, ka valsts nodrošina lībiešu valodas kā pirmiedzīvotāju (autohtonu) valodas saglabāšanu, aizsardzību un attīstību. Tādējādi Eiropas reģionālo un minoritāšu valodu harta nevar tikt attiecināta uz latgaliešu rakstu valodas un lībiešu valodas aizsardzību.

Viedokļa 88. punkts

75. Latvijai ar tās relatīvi nelielo iedzīvotāju skaitu konsekventa valodas politikas īstenošana ir priekšnoteikums latviešu valodas saglabāšanai. Valsts valodas likums un to īstenojošie normatīvie akti 2000. gadā ir izstrādāti ciešā sadarbībā ar EDSO un Eiropas Padomes ekspertiem un atzīti par starptautiskajiem standartiem atbilstošiem. Tieši uz Satversmi un šiem valodas lietojumu regulējošiem normatīvajiem aktiem Latvija ir atsaukusies, pievienojot ratifikācijas instrumentam deklarācijas par Konvencijas 10. panta otrās daļas un 11. panta trešās daļas piemērošanu. Deklarācija nekādā veidā neierobežo Konvencijas mērķi saglabāt nacionālo minoritāšu kultūras un lingvistisko identitāti un to attīstīt. Arī Valsts valodas likums paredz saglabāt, aizsargāt un attīstīt latviešu valodu, vienlaicīgi nodrošinot mazākumtautību integrāciju Latvijas sabiedrībā un ievērojot to tiesības izmantot savu dzimto vai citu valodu.
76. Latvija ir veikusi plašus valsts valodas apmācības pasākumus. Turklāt Latvijā, īstenojot valsts valodas politiku, tiek regulāri veikti sociolingvistiski pētījumi dažādos valodas lietojuma aspektos, nemitīgi tiek pilnveidots valsts valodas prasmes pārbaudes process, notiek aktīvs darbs trešo valstu valstspiederīgo integrācijai sabiedrībā, piedāvājot valsts valodas prasmes apguvei un pilnveidei nepieciešamus mācību un metodiskos līdzekļus. Taču arī atbildības piemērošana par spēkā esošo normu pārkāpumiem ir neatņemama efektīvas valsts valodas politikas īstenošanas sastāvdaļa.

Viedokļa 89. punkts

77. Latvija ne tikai nosaka prasības valsts valodas zināšanām, bet arī no valsts budžeta līdzekļiem nodrošina latviešu valodas apguvi. Latvijas valdība kā vienu no prioritātēm izvirza bezmaksas valodas kursu nodrošināšanu visiem interesentiem, plānojot piesaistīt arī papildus finanšu resursus.
78. Latviešu valodas aģentūra nodrošina bezmaksas valsts valodas kursus mazākumtautību skolu skolotājiem (bilingvālo mācību pedagogu profesionālās kompetences pilnveide) un mazākumtautību skolu skolēnu vecākiem. Savukārt Nodarbinātības valsts aģentūra piedāvā latviešu valodas kursus kā vienu no aktīvās nodarbinātības pasākumiem, turklāt apmācību perioda laikā bezdarbnieki saņem arī stipendiju. Par bezmaksas latviešu valodas kursiem un valsts piešķirto finansējumu papildus skatīt komentārus pie 50. punkta.

Mazākumtautību valodu lietošana saziņā ar valsts pārvaldes iestādēm

Viedokļa 92. un 93. punkts

79. Valsts pārvaldes iestādes atbilstoši Valsts valodas likumam izmanto latviešu valodu kā oficiālo saziņas valodu. Vienlaikus ir skaidri noteikti izņēmumi, kad personai ir tiesības vērsties iestādēs, nelietojot latviešu valodu. Atbilstoši Valsts valodas likuma 10. panta otrajai daļai mazākumtautību valodu lietošanas iespējas attiecināmas uz personu iesniegumiem policijas un ārstniecības iestādēm, glābšanas dienestiem un citām iestādēm steidzamos medicīniskās palīdzības izsaukuma gadījumos, noziegumu izdarīšanas vai citu

likumpārskatīšanu gadījumos. Savukārt no ārvalstīm saņemtos dokumentus var pieņemt un izskatīt bez tulkojuma valsts valodā.

80. Attiecībā uz valodas lietošanu ārstniecības iestādēs, Latvija vēlas norādīt, ka Pacientu tiesību likuma 4. panta piektā daļa nosaka, ka informācija sniedzama pacientam saprotamā formā, izmantojot medicīniskos terminus un ņemot vērā pacienta vecumu, briedumu un pieredzi. Minētais regulējums nosaka mērķi, kas ir sasniedzams, izmantojot visus pieejamos resursus un informācijas nodošanas veidus.
81. Savukārt attiecībā uz valodas lietošanu drošības iestādēs, ir noteikts papildus regulējums arī Kriminālprocesa likumā, paredzot kriminālprocesā iesaistītajām personām tiesības lietot valodu, kuru šīs personas prot, un, bez atlīdzības izmantot tulka palīdzību, kura piedalīšanās nodrošina procesa virzītājs. Piemēram, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 321.¹ pantu apsūdzētajam un cietušajam tiesa nodrošina iespēju iepazīties ar nolēmumu, izmantojot tulka palīdzību. Savukārt 406. panta astotā daļa paredz, ka apsūdzētajam, kas neprot valodu, kurā uzrakstīta apsūdzība, nodrošina apsūdzības tulkojumu viņam saprotamā valodā.
82. Ņemot vērā iepriekš minēto, Latvija uzskata, ka pašreizējais normatīvais regulējums nodrošina skaidru un saprotamu kārtību mazākumtautību valodu lietošanai.

Konvencijas 11. pants

Personvārdi mazākumtautību valodās

Viedokļa 96. – 97. punkts

83. Katra valsts ir tiesīga pieņemt noteikumus par savas oficiālās valodas lietošanu personu apliecinošos dokumentos un citos oficiālos dokumentos. Latvijas normatīvie akti (Valsts valodas likums, Personu apliecinošu dokumentu likums, Ministru kabineta 2004. gada 2. marta noteikumi Nr. 114 „Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju” un Ministru kabineta 2012. gada 21. februāra noteikumi Nr. 134 „Personu apliecinošu dokumentu noteikumi”) paredz skaidru procedūru citvalodu personvārdu atveidei latviešu valodā un identifikācijai personas dokumentos. Latvijas normatīvie akti nodrošina Konvencijas 11. panta pirmās daļas īstenošanu un garantē nacionālo minoritāšu pārstāvju tiesības izmantot savu vārdu un uzvārdu mazākumtautību valodā.
84. Attiecībā uz Konsultatīvās komitejas rekomendāciju veikt nepieciešamās darbības, lai veicinātu personvārdu atspoguļošanu mazākumtautību valodās arī dzimšanas apliecībās, Latvija vēlas norādīt, ka saskaņā ar Ministru kabineta 2013. gada 3. septembra noteikumu Nr. 761 „Noteikumi par civiltāvokļa aktu reģistriem” 136.4. apakšpunktu papildinājumus dzimšanas reģistrā izdara, pamatojoties uz personu iesniegumu, ja persona, atveidojot personvārdu, kas ierakstīts izloksnē vai svešvalodā, vēlas saglabāt arī sava uzvārda vēsturisko formu vai citas valodas oriģinālformu. Šāda personvārda oriģinālformas ierakstīšana tiek veikta šķērsvītrās.
85. Attiecībā uz dzimšanas reģistrā norādīto vecāku vārdu un uzvārdu informējam, ja personas vecāki ir ārzemnieki un tiek uzrādīts personvārda oriģinālformu apliecinošs dokuments, dzimšanas reģistrā iespējams norādīt vecāku vārda un uzvārda oriģinālformu latīņalfabētiskajā transliterācijā papildus vecāku personvārdam, kas atveidots latviešu valodā.
86. No minētā secināms, ka citvalodas personvārda oriģinālformas atveide ir iespējama gadījumos, ja personas vārds ir rakstāms latīņalfabētiskajā transliterācijā.

Mazākumtautību valodu lietošana topogrāfiskajos apzīmējumos un privātās izkārtnēs

Viedokļa 100. un 101. punkts

87. Īstenojot Konvencijas 11. pantu, valstīm ir tiesības ņemt vērā specifiskos apstākļus un savu juridisko sistēmu. Pievienojot savam ratifikācijas instrumentam Deklarāciju, Latvija ir tikai izmantojusi savas tiesības noteikt Konvencijas 11. panta trešās daļas piemērošanas sfēru, nosakot tās piemērošanu atbilstoši Satversmei un citiem Latvijas Republikā spēkā esošiem normatīvajiem aktiem, kas nosaka valsts valodas lietojumu. Papildus jāuzsver, ka Satversme un citi normatīvie akti paredz saglabāt, aizsargāt un attīstīt latviešu valodu, vienlaicīgi, nodrošinot mazākumtautību integrāciju Latvijas sabiedrībā un ievērojot to tiesības izmantot savu dzimto vai citu valodu. Tādējādi deklarācija nekādā veidā neierobežo Konvencijas mērķi saglabāt nacionālo minoritāšu kultūras un lingvistisko identitāti un to attīstīt.

Konvencijas 12. pants

Vienlīdzīga piekļuve izglītībai un starpkultūru izglītība

Viedokļa 105. punkts

88. Viens no izglītības sistēmas mērķiem, kas atspoguļots arī Izglītības attīstības pamatnostādnēs 2014.–2020. gadam, ir veicināt daudzvalodīgas personības attīstību, gan apgūstot svešvalodas, gan arī sekmējot dzimtās valodas un valsts valodas apguvi.
89. Latvija atbalsta ikvienas mazākumtautības iespējas iegūt izglītību un norāda, ka Latvijā tiek īstenota vienota pieeja izglītības sistēmai. Latvijas izglītības sistēma nodrošina iespējas apgūt mazākumtautību valodas – vispārējās izglītības iestādēs mācību priekšmetus iespējams apgūt 7 mazākumtautību valodās (poļu, krievu, ukraiņu, baltkrievu, lietuviešu un igauņu valodās, kā arī ivritā). Turklāt ikvienam skolēnam ir iespēja izvēlēties izglītības iestādi neatkarīgi no mācību valodas.
90. 2013./2014. mācību gadā valsts finansējumu saņēma 803 vispārējās izglītības iestādes. No tām 109 izglītības iestādes īsteno mazākumtautību izglītības programmas (tai skaitā 99 skolas īsteno izglītības programmas krievu valodā un bilingvāli, 4 poļu valodā un bilingvāli, 1 ukraiņu valodā un bilingvāli, 1 baltkrievu valodā un bilingvāli, 2 ebreju, 1 latviešu un lietuviešu, viena latviešu un igauņu valodā). 65 izglītības iestādes īsteno gan latviešu, gan mazākumtautību izglītības programmas, kā arī 2 privātās izglītības iestādes īsteno vispārējās izglītības programmas angļu valodā (1 skola) un franču valodā (1 skola). Tāpat ir 25 vakara, neklātienē un tālmācības izglītības iestādes, no tām 14 īsteno gan latviešu, gan mazākumtautību izglītības programmas. 2012./2013. gadā mazākumtautību izglītības programmās mācījās 58 017 skolēni, veidojot 27,2 % no kopējā skolēnu skaita.
91. Kā liecina centralizēto eksāmenu rezultāti, pašreizējais sistēmiskais piedāvājums mazākumtautību izglītībā ir pārdomāts un veic savu mērķi. Vērojama tendence, ka 12. klases skolēnu latviešu valodas centralizētā eksāmena rezultāti pēdējo trīs gadu laikā ir uzlabojušies. Vidējais rezultāts 12. klases latviešu valodas centralizētajā eksāmenā ir paaugstinājies no 52% līdz 56% no maksimāli iegūstamā punktu skaita. Turklāt saglabājas arī interese apgūt krievu valodu kā svešvalodu, piemēram, 2012./2013. mācību gadā 32,2% skolēnu izvēlējās apgūt krievu valodu kā svešvalodu. Savukārt 2011./2012. mācību gadā 33% skolēnu, kuri apguva izglītības programmas latviešu valodā, apguva krievu valodu kā svešvalodu.

Viedokļa 106. punkts

92. Bilīngvālā izglītība šobrīd ir neatņemama Latvijas izglītības sistēmas sastāvdaļa, veicinot konkurētspēju un daudzveidīgas personības attīstību un veidojot atvērtu Latvijas sabiedrību. Vienlaicīgi, tiek nodrošināts atbalsts arī izglītībai mazākumtautību valodās.
93. Latvija īpašu uzmanību velta arī pedagogu apmācībām, nodrošinot pedagogu profesionālās meistarības pilnveidi. Mazākumtautību skolotājiem tiek nodrošināti papildus kursi. Latviešu valodas prasmes uzlabošana ir cieši saistīta ar pedagogu profesionālo darbību mācību stundās un ārpusstundu darbā, tāpēc tiek organizēti kursi latviešu valodas prasmju pilnveidei, lai kvalitatīvi īstenotu izglītības saturu. 2009. gadāursos latviešu valodas prasmī paaugstināja 223 skolotāji un no 2010. līdz 2012. gadam – 572 skolotāji. Latviešu valodas aģentūra mazākumtautību skolotājiem piedāvā arī metodiku, kas ietver iekļaujošās izglītības (komunikācija, sadarbība, komandas darbs) un kultūru daudzveidību aspektus (cieņa pret citu kultūru un tradīcijām, citu tautu pazīstamākās kultūras un zinātnes personības).
94. Attiecībā uz kvalitatīvu mācību materiālu pieejamību mazākumtautību izglītības iestādēs, Latvija norāda, ka mācību literatūra atbilstoši vienotiem izvērtēšanas kritērijiem tiek apstiprināta Valsts izglītības satura centrā neatkarīgi no mācību valodas un nodrošina kvalitatīvas izglītības iespējas vispārējās izglītības iestādēs. Mācību līdzekļi, kas izmantojami mazākumtautību izglītības programmās, tiek tulkoti mazākumtautības valodā pamatā visos mācību priekšmetos.

Viedokļa 107. punkts

95. Latvija informē, ka 2012./2013. mācību gadā vispārējās izglītības iestādēs mācījās 1047 romu skolēni (0,52% no kopējā skolēnu skaita). Saskaņā ar Kuldīgas domes lēmumu, sākot ar 2013./2014. mācību gadu, Kuldīgas pamatskolā netiek organizētas atsevišķas klases romu skolēniem. Savukārt Ventspils vakara vidusskolā pieteiktie bērni mācības uzsāk vienā klasē un netiek nošķirti pa klasēm pēc tautības. Ventspils vakara vidusskolā 2012./2013. mācību gadā mācījās 83,2% latviešu, 5,5% krievu, 9,3% romu un 1,2% lietuviešu, kas apliecina, ka izglītības programmas apgūst dažādu tautību izglītojamie, tajā skaitā romi. Papildus jānorāda, ka faktu, ka romu tautības bērnu vecāki ir informēti par tiesībām pieteikt bērnus mācībām arī citās izglītības iestādēs, apstiprina informācija, ka romu tautības vecāki izvēlas pieteikt savus bērnus mācībām arī citās vispārējās izglītības iestādēs Ventspilī.
96. Arī Izglītības un zinātnes ministrijas Konsultatīvās padomes mazākumtautību izglītības jautājumos sēdē atzinīgi novērtēts Ventspils pilsētas domes un izglītības pārvaldes ieguldījums romu integrācijas veicināšanā Ventspilī, akcentējot, ka romu integrācijas jautājumi ir nozīmīgi, ne tikai nodrošinot romu skolēnu izglītības ieguvu un tās kvalitāti, bet arī veicinot romu kopienas pārstāvju sociālo iekļaušanos sabiedrībā.
97. Papildus Latvija informē, ka 2013./2014. mācību gadā Valdemārpils vidusskolā, Jelgavas 4. pamatskolā, Jūrmalas Mežmalas vidusskolā un Lādezera pamatskolā ar romu tautības skolotāju palīgu palīdzību tiek nodrošināta iespēja romu bērniem iepazīties ar savu dzimto valodu. Pieejamas arī dažas neformālas ārpusklases nodarbības par romu kultūru un tradīcijām. Arī Ventspils pašvaldība izvērtēs iespējas nodrošināt izglītības iestādes ar romu tautības skolotāju palīgiem.

Konvencijas 14. pants

Mazākumtautību valodu mācīšana un izglītība mazākumtautību valodās

Viedokļa 113. un 114. punkts

98. Demogrāfisku iemeslu dēļ skolās samazinās skolēnu skaits. Tādēļ, lai optimizētu izglītības sistēmu, kopš 2008. gada ir ieviests princips „nauda seko skolēnam”. Piemērojot šo principu, daļa izglītības iestāžu ir reorganizētas vai dažkārt slēgtas. Kopumā no 2008. gada ir slēgtas 15 skolas ar mazākumtautību izglītības programmu un vairāk nekā 60 skolas ar izglītības programmu latviešu valodā. Pēdējos divos gados nav slēgta neviena mazākumtautību skola. Jāatzīmē, ka skolas ar bilingvālās izglītības programmām un skolas ar latviešu mācību valodu tiek nodrošinātas vienādā līmenī, tomēr vienlaikus, vairākas pašvaldības, piemēram, Rīgas un Daugavpils domes piemēro atvieglojums mazākumtautību izglītības iestāžu finansēšanai.
99. Papildus Latvija vēlas norādīt, ka Tukuma 3. vidusskolu 2010./2011. mācību gadā reorganizēja par Tukuma 3. pamatskolu un skolēnus vairs neuzņēma 10. klasē. 2009./2010. gadā 9. klasi beidza 6 skolēni un 10. klasi neatvēra. Šo 6 skolēnu vecāki bija neapmierināti, jo tika ieteikta tuvākā skola, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmu vidusskolā – Kauguru vidusskola. Šobrīd Tukuma 3. pamatskolā mazākumtautību pamatizglītības programmu apgūst 62 skolēni. Pašvaldības lēmums reorganizēt skolu ir pamatojams ar izglītības sistēmas efektivitāti un to nekādā gadījumā nevar saistīt vēlšanu tiesībām, turklāt tikai 6% Tukuma iedzīvotāju ir nepilsoņi un tādējādi nav tiesīgi piedalīties vēlēšanās.
100. Viedokļa 114. punktā minētas bažas par poļu pirmsskolas iestādes plānoto slēgšanu Rēzeknē. Latvija norāda, ka Rēzeknē nav poļu pirmsskolas iestādes, tā ir Daugavpilī – 29. poļu pirmsskolas izglītības iestāde un to apmeklē 136 bērni. Izglītības iestādi nav plānots slēgt.
101. Par izglītības kvalitāti un pedagogu apmācībām papildus skatīt arī komentārus pie 105. un 106. punkta.

Viedokļa 115. punkts

102. Sākot ar 2013./14. mācību gadu tiek piedāvātas paplašinātas izglītības iestāžu autonomijas iespējas. Patstāvīgi modelējot mācību stundu plānu, izglītības iestādēm dota iespēja izvēlēties, kuram no mācību priekšmetiem piedāvāt lielāku mācību stundu skaitu atkarībā no skolas izvēlēta izglītības programmas virziena un skolēnu vajadzībām. Šādas iespējas noteiktas saskaņā ar Ministru kabineta 2013. gada 6. augusta noteikumiem Nr. 530 „Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu, pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatizglītības programmu paraugiem”. Piemēram, izglītības iestāde, kas īsteno humanitārā vai sociālā virziena pamatizglītības programmu, var noteikt papildu mācību stundu skaitu kādā no šīs jomas mācību priekšmetiem, papildus apgūstot latgaliešu rakstu valodu. Tādējādi, sekmējot latgaliešu rakstītās valodas saglabāšanu, izglītības iestādei ir tiesības palielināt mācību stundu skaitu jau esošajos izglītības programmā noteiktajos mācību priekšmetos vai izstrādāt mācību priekšmeta „Novada mācība” standartu, apstiprināt to Valsts izglītības satura centrā un iesniegt izglītības programmu licencēšanai Izglītības kvalitātes valsts dienestā.

Viedokļa 117. punkts

103. Latvija vēlas uzsvērt mazākumtautību nevalstisko organizāciju iekļaušanu lēmumu pieņemšanas procesā par izglītības jautājumiem. Piemēram, Izglītības un zinātnes ministrijas

Konsultatīvās padomes mazākumtautību izglītības jautājumos deleģētie pārstāvji ir aicināti iesaistīties valsts pamatzglītības standarta projekta izstrādes darba grupā un izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveides darba grupā. Šajās darba grupās kā deleģēti pārstāvji piedalās arī mazākumtautību izglītības iestāžu pedagogi un skolēnu vecāki. Lai nodrošinātu pirmsskolas mazākumtautību izglītības programmu pilnveidi, 2013. gadā izveidota Izglītības un zinātnes ministrijas darba grupa, kurā aicināti piedalīties pārstāvji no vecāku, mazākumtautību vispārējās izglītības iestādēm un pirmsskolas izglītības iestādēm.

Valsts valodas apguve

Viedokļa 120. – 122. punkts

104. Latvija īsteno ilgstošu un konsekventu politiku, veicinot latviešu valodas kā valsts valodas apguvi. Arī statistika liecina, ka valsts valodas zināšanas skolās uzlabojas. Vērojama tendence, ka 12. klases skolēnu latviešu valodas centralizētā eksāmena rezultāti pēdējo trīs gadu laikā ir uzlabojušies. Vidējais rezultāts 12. klases latviešu valodas centralizētajā eksāmenā ir paaugstinājies no 52% līdz 56% no maksimāli iegūstamā punktu skaita.
105. Latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas statuss ir noteikts Valsts valodas likumā, kas reglamentē valsts valodas lietošanu publiskajā sfērā. Savukārt Izglītības likuma normas nodrošina mazākumtautību valodas un kultūras saglabāšanu izglītības procesā. Atzīstot, ka valsts valodas nezināšana var apgrūtināt Latvijas iedzīvotāju iespējas cita starpā saņemt informāciju un pakalpojumus, valsts sniegusi nopietnu atbalstu valsts valodas apguvei un bilingvālajai izglītībai, kā arī kvalificētu pedagogu sagatavošanai, mācību grāmatu un metodisko materiālu izstrādei un publicēšanai, izmantojot gan valsts budžeta, gan Eiropas struktūrfondu, gan Eiropas Kopienas Ārējā palīdzības programmas līdzekļus.

Konvencijas 15. pants

Institucionālais ietvars mazākumtautību līdzdalībai lēmumu pieņemšanā

Viedokļa 126. – 128. punkts

106. Latvija nepiekrīt Konsultatīvās komitejas viedoklim, ka līdz ar sabiedrības integrācijas funkciju nodošanu Kultūras ministrijai, ir samazinājies uzmanības un līdzekļu apjoms mazākumtautību atbalstam. Kopējais valsts budžeta finansējums programmai „Nevalstisko organizāciju atbalsts un sabiedrības integrācijas politikas īstenošana”, no kuras tiek nodrošināts atbalsts arī mazākumtautību pasākumiem, 2012. un 2013. gadā nav mainījies un ir 32 628 LVL (46 426 EUR).
107. Latvija informē, ka mazākumtautību kultūras saglabāšana un attīstība ir viena no sabiedrības integrācijas politikas prioritātēm. Sabiedrības integrācijas departaments ir atjaunojis komunikāciju un sadarbību ar mazākumtautību biedrībām, kas iepriekšējo strukturālo izmaiņu rezultātā bija pārtrūkusi. Īpaša uzmanība tiek veltīta gan mazākumtautību līdzdalībai Latvijas kultūras dzīvē, gan līdzdalībai citos sabiedrības procesos. Piemēram, XXV Vispārējos latviešu Dziesmu un XV Deju svētkos plaši tika pārstāvētas mazākumtautību biedrības – dažādās norisēs iesaistījās ap 100 dažādu kolektīvu. 2013. gada 16. novembrī notika mazākumtautību forums, kura konferences daļā piedalījās apmēram 200 dalībnieku, un papildus tika atvērta „Dažādu kultūru viesistaba”, kur visas dienas garumā mazākumtautību biedrībām bija iespēja iepazīstināt plašāku sabiedrību ar savu kultūru. Tie ir tikai atsevišķi pasākumi, bet mazākumtautību atsaucība

- un līdzdalība tajos ir apliecinājums tam, ka sadarbība attīstās un tai nav margināla loma kopējā Kultūras ministrijas stratēģijā.
108. Latvija uzsver, ka nepilsoņiem tiek nodrošinātas ekonomiskās, sociālās, kultūras un vairākas politiskās tiesības, piemēram, tiesības kļūt par politisko partiju biedriem un īstenot savu vārda un pulcēšanās brīvību. Lēmumu pieņemšanas procesā nepilsoņi var iesaistīties arī piedaloties sabiedriskajās apspriešanās un ar nevalstisko organizāciju un mazākumtautību organizāciju starpniecību. Šobrīd Latvijā darbojas piecas valsts līmeņa konsultatīvās padomes mazākumtautību jautājumos – Valsts prezidenta Mazākumtautību konsultatīvā padome; Izglītības un zinātnes ministrijas Konsultatīvā padome mazākumtautību izglītības jautājumos; Kultūras ministrijas Mazākumtautību nevalstisko organizāciju pārstāvju konsultatīvā komiteja (dibināta kā Mazākumtautību nevalstisko organizāciju pārstāvju Eiropas Padomes Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību ieviešanas uzraudzības komiteja); Kultūras ministrijas Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvā padome; un Kultūras ministrijas Konsultatīvā padome trešo valstu pilsoņu integrācijai. Tādējādi ir nodrošināta mazākumtautību pārstāvju iesaistīšana un to interešu īstenošana politikas veidošanas un lēmumu pieņemšanas procesā. Ar konsultatīvo padomju starpniecību tiek veicināts dialogs par mazākumtautību etniskās, kultūras, valodas un reliģiskās identitātes jautājumiem, sniegts atbalsts mazākumtautību sociāli politiskās līdzdalības veicināšanai un sekmēta kvalitatīva izglītības procesa īstenošana.
109. Attiecībā par Nepilsoņu kongresu, Latvija vēlas norādīt, ka šīs nevalstiskās organizācijas darbība nav vērsta uz mazākumtautību interešu aizstāvību, bet gan pilsonības piešķiršanu nepilsoņiem. Vienlaikus Latvija uzsver, ka ir radīti visi priekšnoteikumi, lai personas, kurām ir nepilsoņa statuss, varētu iegūt Latvijas pilsonību.
110. Par mazākumtautību pārstāvju iesaistīšanu lēmumu pieņemšanas procesā papildus skatīt arī komentārus pie 78.–82. punkta un 117. punkta.

Mazākumtautību pārstāvība vēlēšanās institūcijās un valsts pārvaldē

Viedokļa 131. punkts

111. Latvija vēlreiz uzsver, ka nostāja attiecībā uz vēlēšanu tiesību pašvaldībās piešķiršanu nepilsoņiem nav mainījies: vēlēšanu tiesības ir neatņemama pilsonības sastāvdaļa. Pašvaldību vēlēšanu tiesību piešķiršana nepilsoņiem vēl vairāk tuvinātu nepilsoņu statusu pilsoņu statusam, tādējādi mazinot nepilsoņu motivāciju naturalizēties, un tikai paildzinātu šo nenoteikto situāciju un nepilsoņu īpašo tiesisko statusu.
112. Papildus jānorāda, ka sabiedrības informēšana par sabiedriski, ekonomiski un politiski nozīmīgiem jautājumiem notiek atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam valsts valodas lietojumam. Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu īstenošana paredz nodrošināt arī Latvijas sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu pieejamību iedzīvotājiem visā Latvijas teritorijā.

Viedokļa 132. punkts

113. Saskaņā ar Satversmes 4. pantu valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda. Līdz ar to latviešu valodai Latvijā ir piešķirts konstitucionāls statuss. Valsts un pašvaldību iestādēs lietojama valsts valoda. Šo prasību izpilde netiks nodrošināta, ja Latvija piemēros atvieglotus noteikumus valsts valodas līmenim tiem valsts civildienesta ierēdņu kandidātiem, kas pieder pie mazākumtautībām. Tādējādi nav pamatotas Konsultatīvās

komitejas viedokļa 132. punktā izteiktās bažas par grozījumiem Republikas pilsētas domes un novada domes deputāta statusa likumā, kuros noteikts, ka no 2013. gada tiesa var anulēt deputāta pilnvaras, ja deputāta valsts valodas zināšanas neatbilst C1 līmenim. Turklāt par valsts civildienesta ierēdņi var būt tikai Latvijas pilsonis, kura valsts valodas prasmei ir jābūt pietiekamai, lai varētu līdzdarboties valsts darbā.

Viedokļa 133. punkts

114. Latvijas nostāja attiecībā uz vēlēšanu tiesību pašvaldībās piešķiršanu nepilsoņiem ir nemainīga: vēlēšanu tiesības ir neatņemama pilsonības sastāvdaļa. Latvijas integrācijas politikas mērķis ir veicināt naturalizāciju un palielināt Latvijas pilsoņu skaitu. Pašvaldību vēlēšanu tiesību piešķiršana nepilsoņiem negatīvi ietekmētu valsts īstenoto integrācijas politiku ilgtermiņā un mazinātu nepilsoņu vēlmi naturalizēties.
115. Latvija norāda, ka gadījumā, kad persona ir ieguvusi Latvijas Republikas pilsonību, tiek prezumēts, ka tās valsts valodas prasme ir pietiekama, lai sekmīgi varētu izprast sabiedriskos procesus, tostarp, par vēlēšanu procesu sniegto informāciju, un pilsoniski līdzdarboties valsts un pašvaldību darbā.

Viedokļa 134. punkts

116. Latvijas normatīvie akti neparedz personu bez Latvijas pilsonības pilnīgu atstumšanu no valsts sfēras, bet ierobežo šīs personas tikai attiecībā uz darbu valsts civildienestā, speciālajā civildienestā, tiesā, prokuratūrā, valsts drošības sistēmā un zemessardzē. Pastāvošie ierobežojumi attiecībā uz tiesībām pildīt valsts dienestu vai ieņemt amatus, kas saistīti ar valsts drošību, ir saskaņā gan ar starptautiski tiesisko regulējumu šajā jomā, gan arī ar citu valstu praksi. Valsts civildienests ir neatņemama valsts tiesiskās un politiskās iekārtas sastāvdaļa un tās pamatprincipu un pamatvērtību īstenotājs.

Līdzdalība sociālajā un ekonomiskajā dzīvē un valodas prasības profesionālo pienākumu pildīšanai

Viedokļa 139. punkts

117. Latvijas valsts uzņemas atbildību par visu Latvijas iedzīvotāju labklājības celšanu un sociālās nodrošināšanas jautājumu risināšanu. Latvijas iedzīvotāji saņem sociālās garantijas un sociālo palīdzību pēc vienotiem principiem un vienlīdzīgā apmērā, lai uzlabotu to personu dzīvi, kam trūkst pietiekamu materiālo līdzekļu.
118. Nav pamatotas Konsultatīvās komitejas bažas par nevienlīdzīgu iespēju pastāvēšanu attiecībā uz piekļuvi sociālajiem pakalpojumiem un sociālajai palīdzībai valodas barjeras dēļ. Latvijas valdība vēlas uzsvērt, ka plaša un vispusīga informācija par sociālajiem pakalpojumiem un pabalstiem, un to veidiem, atbalstu bezdarbniekiem un darba meklētājiem, un citiem interesentiem ir pieejama ne tikai latviešu, bet arī krievu un angļu valodās. Minētā informācija ir pieejama gan Labklājības ministrijas, gan Rīgas domes Labklājības departamenta mājas lapās, tai skaitā, dažādu informatīvu bukletu veidā. Tāpat Latvija uzņemas atbildību par vecuma pensiju nodrošināšanu visiem Latvijas iedzīvotājiem, kas tiek aprēķināta pēc vienotiem un līdzvērtīgiem principiem, tai skaitā ņemot vērā līdz 1990. gada 31. decembrim Latvijas teritorijā uzkrātos darba periodus visām personām, kuru pastāvīgā dzīvesvieta tajā laikā bija Latvija. Papildus Latvija, izvērtējot un apzinoties tās budžeta iespējas, ir uzņēmusies atbildību par vecuma pensijām tiem Latvijas pilsoņiem, kuri darba stāžu pirms 1991. gada 1. janvāra bija uzkrājuši ārpus

Latvijas teritorijas. Tāds pats princips tiek attiecināts uz pārējiem Latvijas iedzīvotājiem par apdrošināšanas stāžam pielīdzināmo laika periodu, kas tika pavadīts ārpus Latvijas teritorijas saistībā ar mācībām un represijām, proti, kas nebija balstīts uz brīvprātības principa. Latvijas valdība vēlreiz vēlas uzsvērt, ka Latvija nav bijušās PSRS tiesību un pienākumu pārmantotāja un saskaņā ar valsts nepārtrauktības doktrīnu atjaunotajai valstij nav jāuzņemas nekādas saistības, kas izriet no okupētājvalsts saistībām, kā arī atkārti tās iepriekš pausto nostāju, ka īpašu rūpju un atbildības uzņemšanās par tās pilsoņiem, kuru pamatvajadzības valstij ir jānodrošina, ir pamatota un objektīva. Augšminēto nostāju par atbilstošu Latvijas starptautiskajām saistībām cilvēktiesību jomā ir atzinusi arī Satversmes tiesa savā 2011. gada 17. februāra spriedumā lietā Nr. 2010-20-0106.

119. Latvijas valdība ir pārliecināta, ka situācija, kas bija Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) secinājumu un konstatēto pārkāpumu pamatā lietā „Andrejeva pret Latviju”, ir veiksmīgi atrisināta līdz ar Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līguma par sadarbību sociālās drošības jomā spēkā stāšanos 2011. gada 19. janvārī. Minētais līgums paredz Krievijas Federācijas teritorijā uzkrātā darba stāža ieskaitīšanu vērā ņemamajā apdrošināšanas stāžā, vecuma pensijas apmēra aprēķināšanai Latvijas nepilsoņiem. Tādējādi ir veikti visi nepieciešamie pasākumi gan sprieduma lietā „Andrejeva pret Latviju” izpildei, gan visu šai lietai faktisko un juridisko apstākļu ziņā identisku situāciju risināšanai (dzīvoja Latvijas teritorijā un bija nodarbināta vissavienības uzņēmumā, kas atradās PSRS pakļautībā), īpaši atzīmējot ECT norādi uz šādu divpusējo starpvalstu līgumu sociālās drošības jomā uzkrātā apdrošināšanas stāža atzīšanai būtisko lomu (skatīt ECT sprieduma lietā „Andrejeva pret Latviju” 90. rindkopu). Tajā pašā laikā ir nepamatoti attiecināt ECT secinājumus lietā „Andrejeva pret Latviju” uz personām, kuru faktiskā vai tiesiskā situācija būtiski atšķiras no Andrejevas kundzes situācijas, neskatoties uz to, ka šobrīd viņi dzīvo Latvijas teritorijā.

Viedokļa 140. punkts

120. Latvijas Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likums nosaka un regulē Latvijas atbalstu bezdarbniekiem, darba meklētājiem un bezdarba riskam pakļautajām personām, atsevišķi neizdalot piederību mazākumtautībām. Tāpat minētā likuma 2.¹ pants nosaka, ka, īstenojot aktīvos nodarbinātības un preventīvos bezdarba samazināšanas pasākumus, aizliegta atšķirīga attieksme personas dzimuma, rases un etniskās piederības dēļ. Tādējādi nodarbinātības un darba tirgus politikas ietvaros mērķēti pasākumi tiek piedāvāti jebkuram valsts iedzīvotājam, kas meklē darbu un ir reģistrējies kā bezdarbnieks.
121. Latvija vēlas uzsvērt, ka nepastāv būtiskas atšķirības nodarbinātībā starp latviešiem un mazākumtautību pārstāvjiem. Pastāvošās atšķirības atspoguļo etnisko iedzīvotāju sastāvu. Latviešu un citu tautību reģistrēto bezdarbnieku īpatsvars kopskaitā ir svārstījies nedaudz. Bezdarbnieku īpatsvars visos gados ir bijis augstāks latviešu vidū, svārstoties no 52,7% 2008. gada decembrī līdz 54,6% 2013. gada janvārī. Citu tautību bezdarbnieku skaits attiecīgi 2013. gadā veido 45,4% no bezdarbnieku kopskaita. Jāpiebilst, ka citu tautību reģistrēto bezdarbnieku īpatsvars kopējā iedzīvotāju skaitā veido tikai 2,4%.

Konvencijas 17. un 18. pants

Divpusēja sadarbība

Viedokļa 143. punkts

122. Latvija augstu novērtē Konsultatīvās komitejas izteikto atzinību par Latvijas paveikto, lai nodrošinātu atvieglotus noteikumus robežas šķērsošanai pierobežas iedzīvotājiem, tai skaitā Līguma par atvieglotu robežas šķērsošanu noslēgšanu starp Latviju un Krievijas Federāciju. Latvija apliecina, ka arī turpmāk tā sadarbosies ar kaimiņvalstīm, lai divpusēji risinātu aktuālos jautājumus.